

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

תיק 1326712/4

בבית הדין הרבני האזורי באר שבע

לפני כבוד הדיינים:

הרב אהרן דרשביץ – אב"ד, הרב עובדיה חפץ יעקב, הרב אברהם צבי גאופטמן

התובעת: פלוני (ע"י ב"כ עו"ד יעקב כהן)

נגד

הנתבע: פלוני

הנדון: פשרה בחיוב כתובה באישה שהודתה שלא נשאת בתולה אך המשיכו לחיות יחד

פסק דין

בפנינו תביעה לתשלום כתובה ע"ס 72,000 ש"ח. הצדדים הכירו באמצעות שידוך והיו נשואים במשך עשרה חודשים, כאשר משך הזמן בו חיו יחדיו תחת אותה קורת גג היה כחודש ומחצה בלבד, עד שהבעל עזב את הבית. ארבעה חודשים לאחר החתונה פתחה האישה בקשה לשוב סכסוך. חמישה חודשים אח"כ פתח הבעל תיק גירושין, זמן קצר אח"כ אף האישה פתחה תיק גירושין.

לטענת הבעל לשעבר יש לפוטרו מתשלום כתובה בשל העובדה שגילה לאחר החתונה שהכלה אינה בתולה. האישה הודתה שלא הייתה בתולה. לדבריה ניהלה קשר זוגי במשך כשנה, אך טענה שכבר במהלך הפגישות שקדמו לחתונה הבעל ידע על כך. לשאלת ביה"ד הבהירה האישה כי לא אמרה לו במפורש שאינה בתולה, אך כששאל אם היה לה מישהו, ענתה בחיוב. לדבריה, "אמר: סביר להניח שחטאת". אמרתי לו: "כולנו בני אדם".

עוד טען כי הוא בחור ישיבה, וכשהכיר אותה נהגה להתלבש בצניעות, עם גרביים וחצאיות ארוכות, ולאחר החתונה התלבשה בחוסר צניעות, עם חצאיות מעל הברך.

לעומתו, האישימה האישה, כי הבעל קיים עמה יחסי אישות בכח בזמן נדחה, עם זאת אמרה שאם הבעל לא היה תובע גירושין, היא מאמינה שהייתה יכולה לשנות אותו. הבעל לשעבר הכחיש את דבריה וטען שמעולם לא היו יחדיו בזמן איסור או בכח, ואדרבה, האישה היא זו שניסתה לפתות אותו בזמן שהיו אסורים. באשר לטענות הבעל על חוסר צניעות, הגיבה האישה כי השתדלה לרצות אותו, והלכה איתו לקנות בגדים, ולאחר שהוא בחר את הבגדים, גם זה לא מצא חן בעיניו.

עוד טענו לגבי סכסוך שארע בין המשפחות בחתונה, כאשר לטענת הבעל לשעבר, משפחת הכלה לקחה את כל מתנות החתונה, ואילו לטענת האישה, כל הוצאות החתונה שולמו ע"י אביה, ומתנות החתונה כלל לא כיסו את ההוצאות.

בסיום הדיון הסכימו הצדדים להיבדק בפוליקרף, ועשו קניין בו הם מקבלים על עצמם את תוצאות הבדיקה, כך שביה"ד יוכל להתחשב בתוצאותיה. כעבור זמן התקבל עדכון לפיו הבעל סירב לערוך את הבדיקה בשל עלותה. לדבריו, הינו בחור ישיבה חסר אמצעים, הוא לא ידע שהבדיקה נערכת ע"י גוף פרטי ועליו לשאת בעלותה, ובהמשך הביע נכונות לבצע את הבדיקה בתנאי שהצד השני יממנה. לעומתו, האישה ביצעה את הבדיקה. תוצאות הבדיקה שהועברו

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לביה"ד העלו כי בניגוד לטענתה, בעלה לא קיים עמה יחסי אישות בניגוד לרצונה בזמן נידתה. לעומת זאת, בשאלה אם לבשה בזמן הנישואין בגדים לא צנועים בניגוד לדעת בעלה נמצאה דוברת אמת, כך גם בשאלה אם ניסתה לכפות על הבעל יחסי אישות בזמן שהיו אסורים.

בירור הדין

בנדו"ד קשה לקבוע מי היוזם העיקרי של הגירושיין. שני הצדדים פתחו תיק גירושיין, כאשר הבעל הקדים את האישה בחודש, עם זאת, מי שהחל בהליכים המשפטיים הייתה האישה שפתחה באמצעות עורך דינה, בקשה ליישוב סכסוך חמישה חודשים קודם שהבעל פתח תיק גירושיין. אולם מי שבפועל עזב את הבית לבלתי שוב, היה הבעל. לפיכך עלינו להתמקד בטענות הצדדים ולבחון האם קיימת עילה להפסיד את האישה מכתובתה.

א. תשלום כתובה ב"כנסה בחזקת בתולה ונמצאה בעולה"

אחת הטענות המרכזיות של הבעל לפוטרו מתשלום הכתובה היא העובדה שגילה לאחר החתונה שהכלה לא הייתה בתולה. האישה הודתה וסיפרה שהיה לה קשר זוגי במשך כשנה. לדבריה, יידעה את הבעל לפני הנישואין שאיננה בתולה, וכלל לא היה מופתע מכך לאחר החתונה. לשאלת ביה"ד הבהירה האישה כי לא אמרה לו בפירוש שאינה בתולה, אך בזמן שנפגשו שאל אותה אם היה לה מישהו, וכשאישרה את הדבר, אמר לה "סביר להניח שחטאת", ובתגובה אמרה לו: "כולנו בני אדם".

בפנינו הכחשה בשאלה אם הבעל ידע קודם הנישואין כי אשתו אינה בתולה.

יש לציין, שגם לדברי האישה, לא אמרה לבעל בפירוש שאינה בתולה, וא"כ טענתה שמן הסתם הבעל הסיק מדבריה שאינה בתולה היא טענת שמא, בעוד שטענת הבעל שלא ידע על כך היא טענת ברי.

אם אכן נקבל את גירסת הבעל, לפיה הוטעה, לכאורה יש לפוטרו מתשלום כתובה ותוספת כתובה, וכפי שעולה מדברי השולחן ערוך ונושאי כליו, וכדלהלן.

ז"ל השולחן ערוך אבן העזר (סו, ה):

"כנסה בחזקת בתולה, ונמצאת בעולה, אפילו מנה אין לה".

וכן מצינו בדבריו לקמן (סח, ח), וז"ל:

"אף כשאמרו שטענתו על הבתולים טענה, אינה מפסדת אלא עיקר כתובה, אבל התוספת יש לה, אא"כ נודע בראיה ברורה שהייתה בעולה, או שהודית לו שהיא בעולה קודם שתתארס, והטענתו".

וראה ביאור הגר"א (סח, סק"י), וב"ש (סקי"ח).

כלומר כאשר אין האישה מודה שהייתה בעולה ואין לבעל ראייה, נאמן הבעל ביחס לעיקר כתובה שהוא מדרבנן, מפני שחכמים שתיקנו את הכתובה הם שהאמינוהו בטענתו, מטעם דאין אדם טורח בסעודה ומפסידה, אך לגבי התוספת שהוסיף לה מדעתו, שהיא מתנה ותוקפה מדאורייתא, אינו נאמן להפסידה.

והעיר החלקת מחוקק (סח ס"ק יג):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"משמע דפשוט כשיש ראייה ברורה שהייתה בעולה או שהודה לו מפסדת גם התוספת, אף על גב דלקמן סימן קט"ז גבי חייבי לאוין שלא הכיר בה דאין לה כתובה אבל מ"מ תוספות יש לה, שאני הכא דק"ל כראב"ע (ריש אף על פי דף נ"ד ע"ב) דס"ל אפילו כתב לה מאה מנה אינו גובה מן האירוסין רק מאתים, דאנן סהדי שלא כתב לה התוספת רק ע"מ חיבת חופה, וא"כ כשנודע שהיא בעולה אין לה חיבת חופה... אבל בחייבי לאוין אף שלא הוכר בה מ"מ חיבת חופה יש לה אף שהייתה באיסור".

וכעין זה כתב הבית שמואל (סז סק"ד):

"ועיין סי' קי"ו וקי"ז דינים אלו שם כתבתי בשם המגיד כל שהיא ידעה ולא הגידה לו אין לה תוספת כתובה, דהוי לה לגלות לו אף על גב בחייבי לאוין אמרינן דיש לה תוספת כתובה דסברה דמפייס לה, מ"מ [כאן] כל עיקר שכותב לה תוספת כתובה מחמת חיבת ביאה כתב לה והיא ידעה מזה אין לה תוספת כתובה, ויש לדמות לבעלת מום ועי' בח"מ".

הח"מ והב"ש מבארים שכנסה בחזקת בתולה ונמצאה בעולה, הוי מקח טעות ומפסידה עיקר כתובה ותוספת כתובה. ואע"ג שהנושא אחת מחייבי לאוין, אם לא הכיר בה, אין לה עיקר כתובה, אך תוספת לא הפסידה, טעם הדבר הוא מפני שיש חיבת ביאה. אך בכנסה בחזקת בתולה, כתב לה תוספת מחמת חיבת ביאה, ובבעולה אין חיבת ביאה, ואינו מתפייס בכך, כמו במום.

ועיין עוד בב"ש (קטז, סק"ג), שכתב:

"וכלל הוא, שלא הפסידה תוספת אלא כשהיא יודעת מחסרון, והוא דבר שאין אדם מתפייס בו".

אלא שצריך לעיין מה הדין בנדו"ד, בו הבעל המשיך לחיות עם האישה, כולל יחסי אישות, אף לאחר שגילה שאינה בתולה, כלשונו: "נבהלתי, אך חשבתי להמשיך בשביל שלום בית".

וז"ל השולחן ערוך (סח, י):

"עד מתי יש לו לטעון טענת בתולים, אם נסתרה עמו מיד. אם לא נסתרה, אפילו לאחר שלשים יום".

יש מי שהביא ראייה מכך שאם נסתרה עמו יכול לטעון טענת בתולין רק כאשר טוען לאלתר, שחתן שהמשיך לחיות עם הכלה לאחר שגילה שאינה בתולה, חייב לשלם לה מלוא כתובתה. אולם לכאורה אין כל ראייה מכאן, מפני שהשו"ע עוסק רק בשאלה עד מתי הבעל נאמן בטענתו, אך במקום בו האישה מודה לדבריו, מניין לנו שהבעל חייב לשלם מלוא כתובתה.

והנה ראינו לעיל שיש לדמות דינו של "הכונס בחזקת בתולה ונמצאת בעולה" לדין "מצא בה מום", מעתה עלינו להתבונן מהו דינו של המוצא מום ונתפייס, וז"ל שו"ת מהרש"ג (ח"ג, סימן סה):

"ואע"ג דקיימא לן בפ"ק דכתובות ובאה"ע סימן ס"ז סעיף ה, דכנסה בחזקת בתולה ונמצאת בעולה, הוי מקח טעות, מכל מקום נראה דהיינו רק באם הרגיש הוא בעצמו תיכף דהיא בעולה, ככהאי גוונא יכול לחזור בו ולית לה כתובה, אבל באם לא הרגיש ודר עמה אח"כ כדרך איש ואשתו, יש לומר דלא גרע מה דהייתה בעולה מאילו היה בה מום אחר, דמ"מ קי"ל בפרק המדיר דלאחר הנשואין אמרינן חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות ומחל על המום, הוא הדין בנדון דידן משום דאין אדם עושה בעילתו בעילת זנות בוודאי מחל על קפידתו בענין מה שלקחה בחזקת בתולה".

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לדברי המהרש"ג כשם שבמומים אמרינן "חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות", ואם המשיך לחיות עמה, מחל על המום, הוא הדין כאשר לא הרגיש תיכף שהיא בעולה והמשיך לחיות עמה, דאמרינן חזקה אין אדם עושה בעילתו בעילת זנות. כל שכן בנדוננו שהרגיש שהיא בעולה, והודה בפירוש שהמשיך לחיות עמה בשביל שלום בית, שלא הפסידה כתובתה.

לכאורה היה מקום לטעון כי אין ראייה על מחילת הבעל מכך שלא תבע מיד, שהרי הליך גירושין אינו ענין של מה בכך, וכרוך לעתים בהתדיינות מורכבת, גם עצם המעמד של בחור ישיבה חרדי גרוש אינו דבר פשוט, ממילא יתכן שהבעל רצה לשקול את הדבר במשך זמן מה, ואין לקבוע מסמרות שמחל על המום מכך שלא תבע את האישה לאלתר. מצינו סברה זו בספר "אור גדול" (סימן ה, סעיף יב) שעסק בטענת מקח טעות ביחס לאיש שחי עם אשתו במשך מספר שנים, והתגלה שסבלה משגעון וממרה שחורה, וז"ל:

"דלכאורה קשיא אהא דפסקינן אף בזה"ז דשהה עמה מחל, דבשלמא בזמן הש"ס דהיה מותר לגרשה בעל כרחיה או לישא אחרת וא"כ אינו אנוס שפיר אמרינן מדשהה עמה ולא גרשה מחל... אבל לדידן בזמן הזה דאיכא חדר"ג לגרש בע"כ ומלישא אחרת, ואנוס הוא בתקנת חז"ל, ואנן ידעינן באונסיה דאם היה רוצה לגרש משנודע לו לא יכול לגרש בלי היתר ביה"ד, ומי יימר דמזדקקי ליה בית דינא... וידוע הוא אשר כמה וכמה הרפתקאות של צער ועינוי נצרך לסבול בעתים הללו עד שיוכל לגרשה בע"כ או לישא אחרת עפ"י היתר מבי"ד אף היכא שהדין עמו, א"כ אין לך אונס גדול מזה, והאונס קמן ואנן ידעינן באונסיה, אם כן אף אם נימא מדשהה עמה מחל, מ"מ כיון דאנוס הוא... אף אם מחלל, אנן סהדי דבשביל האונס מחל דמאי הו"ל למעבד..."

עיי"ש היטב בהמשך באריכות דבריו. ועיין ב"עטרת שלמה" (ח"א סימן כד), במה שהקשה עליו, ועיין עוד בפד"ר כרך יא (עמ' 22-23), בפס"ד של הגר"ש טנא זצ"ל, שעסק אף הוא בדברי ה"אור גדול".

מכל מקום, ספק אם ניתן לומר הדברים בזמננו בהם קיימת מערכת מסודרת של בתי דין אזוריים, ואם עובדת אי היותה בתולה הייתה מהווה עבור הבעל מום שאין למחול עליו, מצופה שהיה פונה מיד לביה"ד האזורי הקרוב למקום מגוריו. יש לציין עוד, כי נדונו של ה"אור גדול" הינו במחלת נפש, שקשה לעמוד עליה עד שיעברו זמן זמנים טובא, דבר שיכול להסביר את התמהמהות הבעל, משא"כ לגבי טענת בתולים.

אלא שהיה מקום לומר שכבר מהרגע בו גילה שיש בה מום או שאינה בתולה, בטלה כתובתה, עוד קודם שנתפייס, כתב על כך הבית שמואל (לט סק"ז):

"וא"ל [=ואין לומר] מאחר הכתובה הראשונה בטלה איך יכולה לגבות בכתובה זו, וי"ל דדעתו הוא אם לא יקפיד אחר כך יתקיים כתובתה, כמ"ש בסימן הקודם, וכן אם שהה עמה אחר כך מקודשת בוודאי וצריכה גט בוודאי, והיינו מטעם כשלא התנה כלום ספק הוא אם הוא מקפיד, ואם שהה עמה אחר"כ אז הוברר דאין מקפיד ומקודשת בוודאי".

ב. עוברת על דת יהודית

עוד טען הבעל לגבי חוסר צניעות של האישה, ואכן מצינו כי חוסר צניעות יכול לשמש כעילה להפסד כתובה, כפי שנפסק בשולחן ערוך (קטו, ד):

"איזו היא דת יהודית, הוא מנהג הצניעות שנהגו בנות ישראל. ואלו הם הדברים שאם עשתה אחת מהם עברה על דת יהודית: יוצאת לשוק או למבוי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מפולש או כחצר שהרבים בוקעים בו וראישה פרוע ואין עליה רדיד ככל הנשים, אף על פי ששערה מכוסה במטפחות, או שהייתה טווה בשוק וורד וכיוצא בו כנגד פניה על פדחתה או על לחיה, כדרך שעושות העובדי כוכבים הפרוצות, או שטווה בשוק ומראה זרועותיה לבני אדם ורגילה בכך) (רשב"א סי' תקע"א)... בכל אחד מאלו תצא בלא כתובה, אם יש עדים שהתרה בה תחלה ועברה על התראתו".

לדברי הבעל, בתחילה התלבשה האישה באופן ראוי, אולם בהמשך החלה ללבוש חצאית מעל הברך, ובניגוד למה שסוכם ביניהם, לא הלכה עם כיסוי ראש מלא.

האישה הודתה שהבעל לא היה מרוצה מאופן לבושה, אך הכחישה שהתלבשה בחוסר צניעות. לדבריה, אף השתדלה לרצות אותו, והלכה איתו לקנות בגדים, אך גם לאחר שהוא בחר את הבגדים, זה לא מצא חן בעיניו בטענה שהבגד קצר מדי או שקוף. גם לגבי כיסוי ראש טענה שהוציאה שיער בשיעור שלוש אצבעות בלבד.

והנה אף אם היינו מקבלים את טענת הבעל שהאישה לא נהגה בצניעות, ושלא כמצופה בין בני זוג דתיים, כאשר הבעל לומד בישיבה, וההיכרות נעשתה באמצעות שידוך כמקובל אצל בני תורה, עדיין ספק אם ניתן להפסיד את האישה מכתובתה, שהרי יש צורך בעדים על כך שהתרה בה, ואף שלדברי הבעל הרב שלו דיבר עימה על כך, ספק אם ניתן להחשיב זאת כהתראה, ובפרט לשיטות הסוכרות שההתראה צריכה לכלול התראה שתפסיד כתובתה (עיין ח"מ קטו, סקט"ז וב"ש סקי"ז). מה עוד שהאישה סיפרה שחזרה בתשובה קודם שהכירו, והתחזקה בצניעות, ואין מחלוקת על כך שניסתה לרצות את הבעל, ולו חלקית, בכך שאפשרה לו לבחור את בגדיה, וא"כ סביר להניח שהתראה ברורה הייתה עשויה להביאה לחיזוק נוסף בצניעותה.

[ולגבי גילוי שער ראישה הודתה האישה שהוציאה יותר מאצבע או שתיים, ועיין בספר "אוצר דינים לאישה ולבת, בהערה מהגר"י יוסף זצ"ל שכתב כי מנהג הנשים הספרדיות לגלות אצבע או שתיים משערות הראש כלפני פנים, ע"כ. ועיין ב"שדי חמד" (כרך ז, ערך 'דת יהודית'), שכתב "מעולם לא ראיתי נשים הנשואות שמגלות שער ראשן, גם אין מוציאות שום שערות להתנאות בהן, עי"ש, ובספר "את צנועים חכמה", עמ' עט ואילך, ומ"מ אין נפק"מ לנדו"ד מאחר שכבר כתבנו שלא התרה בה כדבעי].

ג. סירוב הבעל להיבדק בפוליגרף ותוצאות בדיקת האישה

עוד טענו הצדדים טענות הדדיות על ניסיון לכפות יחסי אישות בזמן שהיו אסורים, הגדילה האישה וטענה על כך שהבעל קיים עמה יחסי אישות בכח בזמן שהיו אסורים.

לגבי טענות אלו אין בדינו ראיות באמצעותן נוכל להכריע. אולם מאחר שהצדדים קיבלו על עצמם בקנין להיבדק בפוליגרף, בנוגע לטענות אלו, עלינו להתייחס הן לסירובו של הבעל להיבדק, לדבריו בשל העלות הכספית של הבדיקה, הן לתוצאות בדיקת האישה.

באשר לסירובו של הבעל להיבדק בפוליגרף לאחר שקיבל זאת ע"ע בקנין.

עיין ב"עטרת דבורה" (סימן נא) שעסק בחיוב גט לאישה, שהתחמקה מבדיקת פוליגרף שהוסכם עליה בבית הדין, והביא ראייה מהנפסק ברמב"ם (פ"ג מהל' סוטה ה"ב) שסוטה המסרבת לשתות מהמים המאררים תצא בלא כתובה, ובאר ה"כסף משנה" שסירובה מוכיח את טומאתה, שאילו הייתה טהורה, לא הייתה נמנעת מלשתות.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ועיין עוד בנדון דומה בפס"ד (תיק 141110/8) שם הזכרנו את דברי הרא"ש בתשובה (כלל קז, סימן ו) המשמשים יסוד חשוב בדיני טוען ונטען, וז"ל:

"ואם אינו רוצה להשיב לדיין ומכסה ומעלים דבריו ומשיב תשובות גנובות כדי שלא יוכל הדיין לעמוד על אמתת הדין מה יעשה הדיין לזכותו אי אפשר מאחר שנראה לו דין מרומה כדאיתא בפרק שבועות העדות ואם יסתלק מן הדין היינו זכות כי בזה יפטר אם שום דיין לא יזקק לדונו מפני שהוא טוען ברמאות ואינו רוצה להשיב על חקירות ודרישות ונמצא חוטא נשכר. ועל זה ועל כיוצא בזה נאמר אין לו לדיין אלא מה שעניו רואות, וכיון שנראה לדיין שאם היה זה משיב על שאלותיו היה הדבר מתברר ומחמת שלא יתברר הוא כובש דבריו ויעשה הדיין כאלו השיב ונתברר שקרו ויחייבנו מאומד הדעת אעפ"י שאינו יכול לברר שקרו בביאור ובפי'. מאחר שהעדר הביאור בא מחמת רמאותו שאינו רוצה להשיב על חקירות ודרישות כדי שיתברר שקרו אומדנא דמוכח הוא ורשאי דיין מומחה לדון באומדנא דמוכח כזה ואין זה נקרא דברים שבלב מאחר שהיא סברא מוכחת."

לדבריו, כאשר אדם מסרב להשיב על חקירות ודרישות, ניתן לחייבו מכח אומדנא. לכאורה הוא הדין בנדו"ד בו הבעל קיבל על עצמו את בדיקת הפוליגרף כאמצעי מהימן מבחינתו, וא"כ כשחזר בו אח"כ ומסרב להתייצב ולענות לשאלות הבודק, ניתן לחייבו.

אמנם היה מקום לדון אם יכול אדם לחזור בו מהתחייבותו לבצע בדיקת פוליגרף, שאפשר שאין להתחייבות תוקף, והוי כ"קנין דברים", ועיין ב"משפטי ליעקב" (ח"ד, סימן כג) שדן אם ניתן לדמות התחייבות לביצוע בדיקת פוליגרף למי שמקבל עליו קרוב או פסול בקנין, שאינו יכול לחזור בו. למסקנה כתב לחלק, דשאני מקבל על עצמו עדותו של קרוב או פסול, שראוי להיקרא עד, אלא שהתורה פסלתו מחמת קרבה או חשש משקר, מה שאין כן לגבי תוצאות בדיקת פוליגרף, שכלל אינן בכלל "עד". ועיי"ש שהסיק כי ישנן שתי אפשרויות לקבל בקנין באופן המועיל לענין בדיקת פוליגרף, בלא שייחשב הקנין ל"קנין דברים", או שהצדדים מקבלים בקנין סודר בבית דין חשוב שהם מקבלים על עצמם את תוצאות בדיקת הפוליגרף, כאשר ביה"ד יוכל לפסוק את הדין עפ"י תוצאות הבדיקה. או שיאמרו לשון "התחייבות", ויאמרו שהם מתחייבים לילך להיבדק בפוליגרף, ויוסיפו כי ההתחייבות היא על גופם באופן המועיל, עיי"ש. והנה בנדו"ד שקיבלו ע"ע בקנין בפני ביה"ד שניתן יהיה לפסוק עפ"י הפוליגרף, לכאורה אינו יכול לחזור בו.

אלא שבנדו"ד טוען הבעל שהוא בחור ישיבה ואין הפרוטה מצויה בכיסו, ולא ידע שבדיקת הפוליגרף מתבצעת ע"י גורם פרטי, והדבר כרוך בעלות כספית. ומאחר שהבעל אינו מיוצג, יש להניח שאכן לא ידע מראש מה משמעות הבדיקה והעלויות הכרוכות בביצועה. זאת ועוד, הבעל הודיע כי הוא מוכן לבצע הבדיקה אם העלות תושת על הצד השני. לכן במקרה זה אף שיש ריעותא מסוימת כנגד טענות הבעל מכך שסירב לבצע את הבדיקה שמחויב בה, מכל מקום אין בידינו אומדנא ברורה לסתור את טענותיו.

מאידך, בפנינו תוצאות הבדיקה של האישה, שאף שנמצאה דוברת אמת בדבריה שהתלבשה בצניעות, ולא ניסתה לכופף את הבעל בזמן שהיו אסורים, מכל מקום בטענתה העיקרית, לפיה בעלה כפה עליה בכח יחסי אישות אותה בזמן שהיו אסורים, דבר המובא בכתב התביעה כגורם העיקרי לרצון האישה להתגרש, נמצאה דוברת שקר. נציין, שהגם שנמצאה דוברת אמת בכך שאמרה שלא לבשה בגדים שאינם צנועים, אין בכך כדי לשלול את דברי הבעל, מאחר שאפשר שהאישה התכוונה לבגדים צנועים עפ"י אמות מידה מסוימות, ולא דווקא עפ"י ההלכה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מבלי לקבוע מסמרות, יש להעיר שגרסתה בביה"ד באשר לאופן בו הבעל כפה עצמו עליה שונה מאופן הצגת הדברים בכתב התביעה, דבר המערער אף הוא במקצת את אמינות טענתה. איך שלא יהיה, ומבלי להכריע אם טענת האישה נכונה, מאחר שהאישה קיבלה על עצמה בקנין, שביה"ד יוכל להתחשב בפסיקתו בממצאי בדיקת הפוליגרף, הגם שבדיקת פוליגרף אינה מהימנה באופן מוחלט, הרי שמבחינת הנתונים שבפנינו, האישה העלילה על בעלה עלילת שווא חמורה, שיכולה הייתה לסבך את הבעל באופן חמור ביותר. נראה שדי בכך כדי להפסידה כתובתה, דמצינו בגמרא (כתובות עב, ע"ב) שאף המשמעת קולה על עסקי תשמיש מפסידה כתובתה, ופרש"י (שם):

"כשמדבר עמה על עסקי עונה מריבה עמו ומשמעת לשכניו והוא בוש בדבר".

ואם על בוש כזו שמריבה עמו על עסקי תשמיש מפסידה כתובתה, כש"כ על בוש גדולה פי כמה שמעלילה עליו האשמה חמורה כזו. יתירה מכך, ב"משמעת קולה" הדבר מונע מהבעל לחיות עמה חיי אישות בשל הבושה שתיגרם לו מכך, ונראה דהוא הדין כאשר מעלילה עליו שנהג כלפיה באופן כה חמור, שודאי שהדבר מונע המשך חיי אישות ביניהם, מחשש שתטפול עליו בעתיד אשמה פלילית הנוגעת ליחסי האישות שביניהם.

אם כי יש להעיר שהאישה העלתה ענין זה רק בפני ביה"ד ולאחר שהבעל כבר תבע גירושין, וממילא אפשר שלא ניתן להפסידה כתובתה בשל כך. עם זאת, לא נוכל להתעלם מכך שהדבר מרע את מהימנותה של האישה.

ד. "ממי יצאו הגירושין"

אחת מאבני הבוחן העיקריות בבירור חיוב כתובה היא השאלה "ממי יצאו הגירושין", ראה טור אה"ע קיח (והארכנו בדבר בכמה פס"ד, עיין למשל בתיק 1180667/4).

בנדו"ד קשה להכריע בבירור בשאלה זו. ניתן להתרשם ששני הצדדים אינם מעוניינים זב"ז.

מחד, לא ניתן להתעלם מכך שהבעל הוא זה שעזב את הבית ופתח תיק גירושין עוד קודם לאישה. מאידך, האישה היא זו שפנתה לעו"ד והחלה בהליכים המשפטיים בכך שפתחה תיק יישוב סכסוך, ובהמשך אף היא תבעה גירושין. כל אחד מהצדדים אף טען טענות קשות כלפי השני, ביחס לכפיית יחסי אישות בזמן איסור.

למרות שהבעל המשיך לחיות עם האישה לאחר שנודע לו שאינה בתולה וכי ניהלה קשר ארוך עם אדם אחר קודם נישואיה, קשה להתעלם מכך שהדבר תרם בסופו של דבר ל"פירוק החבילה", כאשר מטענות הבעל עולה כי התנהלות האישה לא הייתה כמצופה מהנישאת בשידוך לבחור ישיבה, הן בלבוש, הן באורח החיים, כפי שביה"ד עצמו התרשם במהלך הדיונים. גם העובדה שהאישה יצאה דוברת שקר בבדיקת הפוליגרף בטענה מהותית כ"כ, מטילה צל על מהימנות טענותיה.

אין ספק שהסכסוך בין המשפחות, בענייני כספי החתונה, תרם אף הוא תרומה משמעותית למשבר בחיי הנישואין.

לאור הנ"ל ולאחר שהצדדים קיבלו את סמכות ביה"ד לפסוק הן לדין הן לפשר, ובשל הספיקות הרבים שבפנינו, נראה כי יש לפשר בתשלום הכתובה.

מאחר שבדיון הראשון ניאותו הצדדים להתפשר על סך של 24,000 ש"ח ואף עשו על כך קנין, ואח"כ חזר בו הבעל, יש מקום לומר כי הצדדים עצמם ראו בפשרה זו כפתרון הולם ומשקף

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

למחלוקת ביניהם. מאחר שהבעל חזר בו, והאישה נאלצה להתדיין בדיון הוכחות, יש להוסיף 2,000 ש"ח נוספים, ולחייב את הבעל בסך של 26,000 ש"ח, המהווים שלישי מסך הכתובה.

באשר לטענות על כספי החתונה שנלקחו ע"י משפחת האישה, שלטענת הבעל נגנבו ממנו, ולטענת האישה מאחר שהחתונה כולה מומנה מכספי אביה, הכספים שימשו לכיסוי ההוצאות, ביה"ד אינו רואה מקום להתערב בעניין זה, בשל העובדה שאם יש מקום לתביעה כזו להתברר הרי זה בין הבעל לבין אבי האישה, או בהגשת תביעה לחלוקת רכוש ע"י הבעל לערכאה המתאימה, ואין הדבר נוגע לתביעת הכתובה.

לפיכך:

על הבעל לשעבר לשלם לאישה סך של 26,000 ש"ח. בשל העובדה שהבעל לשעבר אינו עובד, זכותו לפרוס את התשלום ל-650 ש"ח בתשלומים שווים במשך 40 חודשים.

אברהם צבי גאופטמן – דיין

אחרי העיון בדברי עמיתי שליט"א, אם בעיני השם ובעיניהם יוכשר, נ"ל להוסיף כמה מילים. למעשה, ישנם שתי נקודות מרכזיות אליהן יש להתייחס בבואנו לפסוק בתיק זה, וכפי שכבר נכתב בדבריהם:

- א. דינה של הכתובה שנכתב בה "בתולה", כאשר למעשה האישה לא הייתה בתולה.
- ב. הטענות ההדדיות של הצדדים ממי יצאו הגירושים, ובהתאם, האם יש חיוב כתובה. כל מה שנכתב בדברי עמיתי בנקודה הראשונה מוסכמים עלי, אך לענ"ד ניתן להוסיף כדי לחזק עוד את היסודות שנכתבו, ואז בבואנו להפסיד את האישה מכתובתה יהיה קשה יותר.

נאמנות לטעון טענת דמים

בחידושי הרמב"ן (מסכת כתובות דף ט ע"ב) כתב:

"וה"מ בטוען מיד פ"פ מצאתי אבל לא בטוען אחר זמן ולא באומר לאשתו שזינתה שבודאי אינו נאמן, אלא ככל הטוען לחבירו פרעתך ויש לו שטר שגובה ולא כל הימנו, וכן בשאר כל הטענות הגורמות להפסידה כתובתה, והיינו דאמרינן חזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה כלומר כיון שמיד שבא עליה הוא טוען כך נאמן שאין אדם עשוי לטרוח בסעודה ולהוציא לעז על אשתו ולהפסיד סעודתו, אבל לאחר מכאן בשאר כל הטענות אימלוכי הוא דאימליך ורוצה לגרשה והוא מוציא לעז עליה כדי לפטרה בלא כלום, ובתוספות מדקדקין והיאך הוא מפסיד סעודתו שמא רוצה הוא לקיימה במנה ולא במאתים."

הרי שמבאר שכל הסיבה שהאמינו חז"ל לבעל לטען פתח פתוח מצאתי זה בגלל החזקה שלא יטרח בסעודה ויפסידה, אבל לאחר זמן לא נאמן. א"כ, אין הבעל נאמן כעת לטעון למפרע שלא הייתה בתולה. וכל שכן בניד"ד שהורי הכלה הם ששילמו את רוב רובו של החתונה, כך שלכאורה אין כאן בכלל חזקת נאמנות לבעל.

אגב, על שאלת הרמב"ן בסוגיה: מדוע יש צורך בתקנת חכמים להאמינו, ואין חובת הראיה עליה שחייב לה כתובתה כבכול שטר עם תנאי שעל הזוכה להוכיח שהתנאי התקיים, כתב הר"ן

(שם):

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"והקשה הרמב"ן ז"ל [...] ולדידי לאו קושיא היא כלל, דכיון דאית לה כתובה כדי שלא תהא קלה בעיניו להוציאה, אם אתה אומר נאמן ועלה דידה רמי לברורי ואי אפשר לה להביא ראיה, הרי היא קלה בעיניו להוציאה, א"כ מה הועילו חכמים בתקנתם, הלכך ודאי אי לאו דהימנוהו רבנן, משום דחזקה אין אדם טורח בסעודה ומפסידה, לא הוה מהימן דאם איתא דמהימן נמצאו בנות ישראל כהפקר, ואילו הות כתובה דאורייתא לא סמכינן אהיא טעמא דלא ברירא כולי האי. וכן נמי במאי דמשעבד לה מעכשיו [תוספת כתובה] לא סמכינן עליה, שאינו בדין שיפתה אותה בשיעבוד זה כדי שיעשה בה רצונו ואח"כ יבא ויאמר פתח פתוח מצאתי, ובודאי שלא על דעת כן נשתעבד, אלא דכיון דכתובה דרבנן סמכו על טענה זו והאמינוהו."

וכתב ע"ז החשוקי חמד:

"מבואר בר"ן שאינו בדין שהבעל יפתה את האישה להינשא לו על ידי שיתחייב לה תוספת כתובה, כדי שיעשה בה רצונו ואח"כ יאמר לה פתח פתוח מצאתי, ואין לאל ידה להוכיח צדקתה, והרי היא מסורה לאמרי פיו לחסד או לשבט ובודאי לא על מנת כן נישאה לו, וגם הבעל מבין שלא יתכן שיוכל להטיח בה דברים ולומר שזינתה כשאיין לה כל אפשרות להוכיח שבתולה הייתה, ובהכרח שהבעל יתחייב לה בחיוב מוחלט."

אלא שלכאורה כ"ז אינו נוגע לנידו"ד, שהרי כאן היא מודה שאכן לא הייתה בתולה.

אלא שאולי שייך בכל זאת, כיון שהבעל מודה שהיא סיפרה לו שהיה לה קשר קודם, ולמעשה חשפה את המום מצידה, אלא שהוא טוען שלא הבין שהקשר הגיע עד כדי כך. א"כ הדיון כאן האם הוא נאמן לומר שלא הבין, וגם כאן לכאורה שייכים דברי הרמב"ן והר"ן הנ"ל, או שנאמר שכיון שיש כאן כתובת בתולה ניכר שלא הבין, דאל"כ לא היה מתחייב.

לכאורה יש להתלבט בשתי אפשרויות מבחינה עובדתית מה הייתה המציאות במה שהאישה סיפרה לו שהייתה בקשר עם מישהו.

א. שאכן הקפיד על כך שאינה בתולה, אלא שלא העלה בדעתו שנבעלה. זה תמוה, שסיפרה לו על כך שהייתה עם מישהו, והוא לא ברר עמה דבר זה, בפרט אם ידע שקודם לכן לא הקפידה במצוות ושניהם חוזרים בתשובה, ומסתבר שאדם שבא מעולם חילוני אינו כל כך תמים כפי שהציג את עצמו.

ב. העלה בדעתו, ואולי אף ממש הבין, אלא שלא היה אכפת לו, משום שרצה בה בכל אופן, ומה שכעת רוצה לגרשה משום שהתחרט או מטעם אחר.

א"כ יש לדון בשאלה, מה הדין כאשר יש ספק האם הבעל הבין שיש פגם במקח?

במסכת כתובות (דף קא ע"א) איתא:

"תניא נמי הכי נשים שאמרו חכמים אין להם כתובה כגון הממאנת וחברותיה אין להן מנה מאתים אבל תוספת כתובה יש להן."

וכתב רמב"ם (הלכות אישות פרק כד הלכה ב-ג), וז"ל:

"אבל הנושא אישה ולא הכיר בה ונמצאת אילונית או מחייבי לאוין, וכן הנושא שנייה בין הכיר בה בין לא הכיר בה, אין לה עיקר כתובה ולא תנאי מתנאי כתובה אבל תוספת יש לה [...] וכן הנושא שנייה בין הכיר בה בין לא הכיר בה אין לה עיקר כתובה ולא תנאי מתנאי כתובה אבל תוספת יש לה."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ולמה אין להן עיקר ויש להן תוספת, העיקר שהוא תקנת חכמים כדי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה הואיל ולא הכיר בה אין לה עיקר אבל התוספת שהוא חייב עצמו בה כל זמן שתמצא ותעמוד לפניו הרי עמדה בתנאי שלה והרי הקנת לו הנאתה והרי היא עומדת אבל התורה אסרה אותה עליו ומה היא יכולה לעשות לפיכך יש לה תוספת שאין מעשיה הן הגורמין לה להאסר אחר הנישואין אלא אסורה הייתה מקודם.

וכן נפסק בשו"ע (אה"ע סימן קטז סעיפים א-ג), שאם לא הכיר באיילונית אין לה מנה מאתים אבל יש לה תוספת.

וניתח זאת באריכות בשו"ת דברי חיים (אבן העזר חלק א סימן מח), וז"ל:

"אך באמת דבר זה טעמא בעי, דלמה היא מקח טעות לענין כתובה ותנאי כתובה ולמה לענין תוספת לא יהא מקח טעות והר"ן ז"ל כתב מדלא בדק אחר הדבר כיון שהי' לו לבדוק בודאי נתרצה גם שהיא איילונית."

כלומר, כמו שבהלכות מקח וממכר אדם לא יכול לטעון על ביטול כאשר הייתה לו אפשרות לבדוק, כך גם בענין תוספת כתובה אין יכול לטעון כיון שלא בדק. וא"כ, ה"ה כאן בנידון דידן היה עליו לברר, בפרט בעטיו של הרקע של הצדדים כבעלי תשובה.

ממשיך הדברי חיים ומקשה:

"אולם אין זה יישוב דלמה לא נאמר כן גם לענין הכתובה ותנאי כתובה מדלא בדק בודאי נתרצה דמאי שנא תוספת מגוף הכתובה לענין הוכחה זו ובאמת הרשב"א ז"ל כתב על דברי הרמב"ם הלז והר"ף והגאונים שאינו מבין דבריהם רק צריך לקבלם כי גדול דעתו מדעתינו."

כלומר, גם הרשב"א שואל שאלה זו, מה ההבדל בין עיקר כתובה לבין תוספת כתובה, ואינו משיב על כך אלא מקבל את הדברים כפי שהם ללא הסבר.

אולם הדברי חיים מיישב:

"והנראה לפענ"ד לומר על פי מה שנתבאר בתשו' מהר"י ווייל [סי' ט"ז] ומביאו בית שמואל בסי' נ"ב [ס"ק י'] וסי' צ' [ברמ"א וב"ש ס"ק ד'] וסי' קי"ד [ס"ק י"א] דבחיוב לא אמרינן אומדנא והאחרונים הבית מאיר [סי' צ' שם ובצלעות הבית סי' ג'] וכו' כתבו היינו דבעי אומדנא דמוכח טובא אבל סתם אומדנא הגם שבעלמא מהני בחיוב אמרינן מדלא התנה בפירוש אינו פטור מהחיוב יעו"ש אם כן י"ל דבאמת זאת הסברא פשוטה דאיילונית הוי מום במקח ואומדנא דאדעתא דהכי לא נשאה רק מחמת שהי' לו לבדוק אמרינן שנתרצה הגם שזה הדבר שנימא שהי' לו לבדוק ועל כרחך נתרצה אינו סברא חלוטה וכעין שאמרו [כתובות ע"ה ע"ב] אין אדם מפייס במומין מכל מקום לענין התוספת שהוא חיוב שחייב עצמו לא מהני רק אומדנא ברורה כנ"ל וכיון שכאן יש על כל פנים סברא לומר שנתרצה באיילונית מדלא בדק שוב אינו מוחלט בבירור האומדנא דלא על דעת איילונית כתב לה וכיון שאין אומדנא ברורה אין מבטל החיוב אבל ענין הכתובה ותנאי כתובה שנתחייב בה ממילא שפיר אין מוציאין ממון מספק מהבעל דשמא לא נתרצה והחילוק ברור וכמעט מדוקדק בלשון הר"ן פרק אלמנה ניזונית [הנ"ל] שכתב וז"ל דאפילו איילונית אף על פי שלא הכיר בה היה מקח טעות אפילו הכי יש לה תוספת כיון שהוסיף לה מדעתו ולא חשב שמא תמצא איילונית וכו' כוונתו דבחיוב כיון שלא התנה לא הוי אומדנא ברורה לבטל החיוב."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כלומר, לדעת הדברי חיים למרות שבאיילוניות אין ספק שזה מום, מאחר שלא התנה באופן ברור ולאור העובדה שהיה יכול לברר, ממילא אין כאן אומדנא מוכחת שזה מקח טעות, ואף שגם בהכי לפוטרו מעיקר כתובה, מ"מ כדי לפוטרו מהתוספת שחייב עצמו צריך אומדנא ברורה שהיה כאן מקח טעות. וא"כ כל שכן בניד"ד שהמום הוא יותר קל מאיילוניות, ורובא דאנשי לא קפדי על כך (כמובא לקמן בשבט הלוי), אין כאן אומדנא ברורה של מקח טעות לפטור מתוספת כתובה.

הדברי חיים הביא בתשובתו את דברי ההפלאה במקנה (קונטרס אחרון סימן מד סעיף ד), שגם ממנו מוכח חילוק זה בין תוספת כתובה לבין עיקר כתובה, אך אכמ"ל. עכ"פ, גם לדעת ההפלאה משמע שהבעל יתחייב בתשלום הכתובה.

יתרה מזאת, משמע בדברי חיים שעיקר האומדנא היא שאין אדם מתרצה במומין ולכן פטור מהעיקר, אלא שמ"מ יש קצת ספק משום שיכל לברר, לכן אין זו אומדנא המוכחת והאישה מקבלת את התוספת. אולם בניד"ד, יותר נראה שקיבל על עצמו את הספק, ולכן גם לדעת הדברי חיים יתחייב בכל הכתובה, גם העיקר.

אלא שלכאורה יש לחלק, שבאיילוניות היא עצמה לא ידעה ולא היה עליה להודיעו, ואילו בבעולה ידעה מכך והיה עליה להודיעו, וכמו שכתב הר"ן בטעם החילוק בין מומין לאיילוניות [כתובות נ"ט ע"ב מדפי הרי"ף], וז"ל:

"והא אמרינן בסיפא דעוברת על דת וחברותיה אין להן תוספת וחברותיה היינו נמצאו עליה נדרים או מומין אלמא כל שמקחו מקח טעות אפילו תוספת אין להן ומאי שנא אילוניות כשלא הכיר בה יש לומר לא דמי דהתם כיון שהייתה יודעת במומיה והדבר ידוע שאין אדם נתפייס במומין ולא באישה נדרנית עלה דידה הוה רמי לגלויי ועלה סמך ולא חשש לבדוק אחריה אבל באילוניות לא היה הדבר מוטל עליה שהרי לא הייתה יודעת בכך וכן הדין באלמנה לכ"ג וממזרת ונתינה לישראל שאע"פ שלא הכיר בהן יש להן תוספת שלא היה הדבר מוטל עליהן לגלות דסברי דאפשר שיערב עליו המקח ואף על פי שיש איסור בדבר משא"כ במומין ובנדרים שאין אדם ניפייס בהן."

כלומר, במום או נדר חזקה שאין אדם מתפייס, והיא שיודעת ממומיה ונדריה היה לה להודיע לו, ועל כן אדידה סמך, אבל בחייבי לאוין, אם כי דהוה באיסורא חשבה בדעתה דילמא ערב לו מקחו אפי' באיסורא, ובאיילוניות אינה יודעת, משו"ה לא הפסידה. וכן נפסק בשו"ע (אה"ע סי' קיז סעי' ד). ועיין בבית שמואל בסימן לט (ס"ק ז, יא) ובסימן לח (ס"ק נט) שנשא ונתן בסוגיה זו. לפי"ז, לכאורה בניד"ד דומה למום שהיה עליה להודיע לו, ומשלא הודיעה לא תקבל כלום.

אלא שיש לומר שכיון שהודיעה לו כאמור לעיל, דמי לאיילוניות, שכתב הבית שמואל (סימן קיז ס"ק א) שהטעם שבאיילוניות לדעת הרמב"ם נותן לה תוספת כתובה משום שהוא היה יכול לבדוקה, ואף שלא יכול לבדוק את כל הסימנים מ"מ יכול לבדוק מקצתם והיה לו לחוש ולא לישאנה. ואפשר שגם כאן כיון שאמרה לו שהיה לה משהו אף אם רק היה לו ספק בדבר היה לו לברר בקלות (ואולי אפילו לשאול אותה), ודוחק לומר שכלל לא עלה בדעתו שהיה קשר של אישות, בפרט לאור העובדה ששני הצדדים לא הגיעו מרקע חרדי.

ומאחר שלא עשה כן הרי ניכר שלא היה אכפת לו בדבר ויתחייב בהכל (עיקר ותוספת), וכל שכן שלא הגיע לבית הדין מיד כשנודע לו והמשיך לחיות עמה, שניכר שלא היה אכפת לו. ועל כל פנים, בוודאי שאין כאן אומדנא המוכחת, ויתחייב לפחות בתוספת (לפי הדברי חיים).

א"כ מאחר שהתחייב בתוספת חייב לשאת בתוצאות, משום שעל מנת להסיר את התחייבותו או לבטלה יש צורך באומדנא מוכחת. עוד יתכן שבימינו שרובא דאנשי פחות מקפידים על

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

'בתולה' מבעבר, פחות דומה למום שחזקה אין אדם מתפייס, אלא דומה יותר לחייבי לאוין שאפילו שידעה ולא סיפרה לא מפסידה את התוספת משום שחשבה שאינה צריכה לספר 'דילמא' ערב לו מקחו, וכפי שכתב שבט הלוי המובא לקמן.

ונראה לענ"ד להביא קצת ראיה מדיני מקח וממכר. בגמרא (ב"מ דף פ ע"א) איתא:

"אמר רבי יוחנן: המוכר פרה לחבירו, ואמר לו: פרה זו נגחנית היא, נשכנית היא, בעטנית היא, רבצנית היא, והיה בה מום אחד וסנפו בין המומין - הרי זה מקח טעות. מום זה ומום אחר - אין זה מקח טעות."

מבואר שם שאפילו אם אמר לו את המום, אלא שהעלימו בין אחרים הוי מקח טעות. ולכ"ה בנידו"ד אם אמרה בצורה שאינה ברורה כ"כ הוי מקח טעות.

אלא שבתוס' שם (ד"ה היו) הביא מהתוספתא שאם הזכיר שני מומים, אחד שהיה בה והשני שאין בה לא נחשב כמקח טעות. ונראה הטעם, שכיון שמדובר רק בשני מומים היה לו לבדוק, ומדלא בדק אמרינן שמחל. ולפ"ז, כל שכן בנידו"ד שאמרה לו מום אחד, אף שלא נאמר בפירוש, שהיה לו לבדוק בקלות שהרי שהתה עם גבר במשך שנה ומן הסתם היה ידוע.

האם ניתן להביא ראיה מלשון הכתובה

לכאורה, מכך שבכתובה נכתב "בתולתא" יש להביא ראיה שסבר החתן שהאישה עדיין בתולה. אולם, הרבה פוסקים כתבו שגם בבני זוג חילוניים שלעוונותינו יש סבירות גדולה שהאישה איננה בתולה מ"מ כותבים כתובת בתולה. הרב אליהו בר שלום בקובץ בית הלל (כרך לא עמודים כה-לה) האריך בסוגיה זו, והעיד כן בשם הגר"צ אבא שאול, הגריש"א, הגרע"י זצ"ל ויבדלח"א הגר"מ שטרנבוך שליט"א. וז"ל:

"ועתה נברר דין כלה שיש לנו עליה הסתברות ודאית שהיא בעולה ולא מפני שידענו שהייתה מתייחדת בקביעות עם החתן אלא שכפי שרואים בני הזוג הללו המה מהחילוניים הגמורים דבהפקירא נוחא להם ובגדיהם והליכותיהם ודיבורם מעידים כאלף עדים כי כלה זו אינה בתולה כי הם שייכים לציבור האנשים שאין אצלם שום ענין להשמר בזה לפני החתונה אדרבא מי שלא תיפגם יש לה כאילו בעיה וההסתברות בלי ספק היא שכלה זו אינה בתולה אבל לא שמענו ממנה או מהחתן שום דבר על זה איך יש לכתוב להן בכתובה ושאלה זו נוגעת לרוב הכלות החילוניות [...]"

ושטחתי זאת השאלה המרה לפני גדולי ישראל הגר"צ אבא שאול ויב"ח הגרי"ש אלישיב והגר"ע יוסף והגר"מ שטרנבוך וכל הנביאים בסגנון אחד מתנבאים אעפ"כ יש לכתוב לה מהר בתוליכי ומאתים כמו לשאר כלות שהן בחזקת בתולות."

ואף שאין מדובר בנידו"ד באישה שהייתה חילונית, ולכן אין לתלות מן הסתם שאינה בתולה, אבל בוודאי לא הייתה שומרת על עצמה כל כך, והדבר היה ידוע לבעל שכך הם פני הדברים, שהרי טרח לדבריו לפני החתונה להסביר לה באמצעות רבו כיצד לנהוג בענייני הצניעות.

בנוסף, יש שהתירו לכתוב כן גם כשידוע בברור שהכלה איננה בתולה, וכן הובא בפסקי דין - ירושלים דיני ממונות ובירורי יוחסין (חלק ז עמוד תצ), וז"ל:

"בתשב"ץ ח"ג סו"ס קעח כתב: ואם כתב לה מאתים והייתה בעולה ורצה לזוק בנכסיו, כבר אמרו בכתובות נד ב אם רצה להוסיף לה אפילו מאה מנה מוסיף. ולכתוב לבעולה בתולתא כרצון הבעל, לא חיישינן כבהא למחזי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

כשיקרא [...] וכ"פ באגרות משה או"ח ח"ד סי' קיח [...] דמאחר שהחתן יחתום על הכתובה הרי הסכים לכתובת בתולה ושוב ליכא קפידא ומחוייב בכתובת בתולה אף אם באמת אינה בתולה אם לא הטעתה אותו, מאחר דרצה להתחייב בכתובת בתולה לא גרע מתוספת כתובה."

[וכתב שם שאינם צריכים לגלות למסדר הקידושין].

ואף שאינו מוסכם על הכל ויש שאמרו שהכתובה פסולה ואין לעשות כן, מי יימר לן שאיהו לא נהג כמקלים. ובפרט, שחתן זה מן הסתם היה מתבייש אם לא יכתבו בתולה. ולכן יתכן ואף מסתבר שאף שידע בדבר או לפחות היה לו ספק בדבר, העדיף שלא לשנות מהכתובה הרגילה ואולי גם לא סיפר למסדר הקידושין. ואפשר שמטעם זה גם העדיף שלא לברר עמה פרט זה.

על כל פנים, כאן שידוע שסיפרה לו, ורק יש לדון אם הבין או לא, אין להביא ראיה מהכתובה. ובמיוחד לאור העובדה שהוא לא טען מיד שלא מצא דם, שנראה מזה שידע, ובכל זאת הסכים להמשיך לחיות איתה.

האם כשכתב 'בתולתא' לבעולה הכתובה נפסלת

מדברי הראשונים גבי איילונית שחייבו בתוספת, כפי שהבאנו לעיל, משמע שהכתובה אינה נפסלת ואע"פ שכתוב מאתיים דחזי לה מדאורייתא, אף דהוי מקח טעות על העיקר. אולם בניד"ד, שגם מה שכתוב 'בתולתא' אינו נכון, אינו מבואר שם. ואיני רוצה להאריך בזה עתה.

מחילה

גם אם נאמר שלא הבין ויש כאן מקח טעות, עדיין יש לומר שאפילו לא ידע מתחילה, מ"מ בכך שהסכים להמשיך לחיות עמה לאחר הלילה הראשון - הרי שמחל. זה בנוסף לאמור לעיל שייתכן שכבר ידע מכך קודם לכן.

וכאן יש לדון האם המחילה אח"כ היא על חיוב הכתובה והתוספת, או שמא זה קידושין חדשים ויהיה חייב רק כתובת בעולה?

על אף שהדברים הוסברו היטב לעיל בדברי עמיתי שליט"א, יש להוסיף את דברי שו"ת שבט הלוי (ח"ט סימן רעט) שאפילו שהאישה הטעתה את הבעל שנשאה בחזקת בתולה ואחרי הנישואין הודתה שהיא הייתה בעולה, אין ההתחייבות בטלה וגם לא הקידושין, אם לא טען כן. וז"ל:

"לדידי כל הנ"ל אינו פשוט כלל, דמה שמבואר בש"ס פ"ק דכתובות ובפוסקים מענין טענת בתולים היינו כשהוא טוען מקח טעות ורוצה להפסידה את כתובתה שאינו מגיע לה, שלא להזיק ממונו ובוזה יתכן גם קידושין, אבל מן הניסיון דברוב הנדונים האלה אמנם טוען אכזבה וצער אבל אינו טוען כלל הפסד ממון הכתובה וגם אינו עולה בדעתו לבטל גם מקחו, וכי לוקח שנתאנה מיד מוכר שיעור אונאה או טעות שהי' בכלל לבטל מקחו איברא דיעבד מסתפק בתרעומות ואינו רוצה כלל לבטל המקח וכי נאמר דצריך קנין חדש? פשיטא דלא! וכמו"כ בדידן. וממילא גם כתובה קיימת דלא נתבטלה כלל כי היא בכחה הראשון וגם הקידושין לכו"ע, כך פשוט בפוסקים."

הרי דבריו ברור מיללו שהבעל בנ"ד, למרות שנכתב בכתובה בתולה, חייב במקרה כזה במלוא הכתובה, בנוסף לנימוקים לעיל.

דברי שבט הלוי לכאורה מוכחים מדברי הבית שמואל (סימן לט ס"ק ז), וז"ל:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"וכן אם קידש וכנס סתם צריכה גט מספק ואין לה כתובה ואם שהה עמה יש לה כתובה וא"ל מאחר הכתובה הראשונה בטלה איך יכולה לגבוי בכתובה זו וי"ל דדעתו הוא אם לא יקפיד אחר כך יתקיים כתובת' כמ"ש בסימן הקודם [כוונתו לדבריו בסימן לח ס"ק נט – ע.י.]."

בנוסף למקורות האמורים לעיל, יש להביא את האמור בפסקי דין רבניים (חלק ד עמוד 216), שם דנו הרה"ג ע' הדאייא, י' ש' אלישיב, ב' זולטי זצ"ל בעניין אישה שהיה לה וסת לא סדיר, ובדיעבד התברר שאינה יכולה ללדת, אך הבעל המשיך לחיות עמה לאחר שנודע, האם הפסידה כתובתה. והסיקו שם (מסקנה ד') שאם לא ידע קודם מהמום אלא שהמשיך לחיות עמה אח"כ – בטלה הכתובה הראשונה (ולכן אין לה תוספת), אבל היות ואין אדם עושה את בעילתו בעילת זנות הרי שבא עליה אח"כ לשם קידושין ויש לה עיקר כתובה. לפי"ז, בנד"ד אם נאמר שמתחילה לא ידע וא"כ התרצה, לכאורה בטלה כתובה ראשונה ותקבל רק כתובת בעולה.

אולם בפסק הדין (עמודים 222-224) מבואר שכאשר יש ספק אם מקפיד בדבר (כגון שלא היה קידושין על תנאי), ולאחר שנודע לו המשיך לחיות עמה – התגלה שאינו מקפיד, והכתובה הייתה על דעת שאם לא יקפיד אח"כ יתקיים כתובתה וחייב כתובה ותוספת, כמו בדין מקח וממכר.

וכן משמע ברבי עקיבא איגר (מסכת יבמות דף סה ע"ב), וז"ל:

"ודומיא למ"ש הר"ן ס"פ אלמנה ניוזנית באילונית ולא הכיר בה עכ"ד. [...]
דעיקר סברת הר"ן כיון שידע אחר כך שהיא אילונית ואינו מקפיד א"כ נתקיים המקח והיא כאשתו לכל דבר וחייב בכתובה."

וכן מובא בבית שמואל (סימן לט ס"ק ז) לעיל, שכתב לגבי אישה שהיו עליה נדרים וקידשה סתם, הוי ספק קידושין ואין לה כתובה, אבל אם שהה עמה אח"כ יש לה כתובה. וסיים שם ש"אז הוברר דאין מקפיד ומקודשת בודאי". משמע משניהם שהכתובה היא לגמרי.

האם מפסידה כתובתה מדין עוברת על דת יהודית

בדברי עמית לעיל נידון בהרחבה עניין הצורך בהתראה, וכן הצורך בעדים או בהודאה שהתרה בה, ושאלת התנהגה בחוסר צניעות, וכאן שהיא מכחישה – עליו להביא עדים לדבר או להשביעה.

וכן מבואר בשו"ע (אה"ע סי' קטו סעי' ד) שאם הולכת בפריצות נחשבת לעוברת על דת יהודית ותצא בלא כתובה "אם יש עדים שהתרה בה תחילה ועברה על התראתו, ואם אין עדים תשבע שהוא כדבריה".

ובבית שמואל (ס"ק יח) הביא בשם המ"מ שאם לא ידעין כלל אם עברה ישלם ואח"כ תשבע, וגם נקודה זו יש להביא בחשבון.

ואם יביא עדים למעשיה, יש לברר עדיין האם עשתה כן רק פעם אחת או שהורגלה בכך, שהרי לדעת הרמ"א (שם) דינה כעוברת על דת רק אם הורגלה בכך. ולפי הנאמר בהמשך הסעיף שצריכה התראה, א"כ לכאורה אף לאחר התראה מפסידה את כתובתה לדעת הרמ"א דוקא בהורגלה. אולם, בחלקת מחוקק (ס"ק יא) ובבית שמואל (ס"ק יא) חלקו ע"ז, ודעתם שאם הייתה התראה אז אפילו בפעם אחת סגי. וסיכם זאת בבאר היטב (שם ס"ק יא), וז"ל:

"ח"מ וב"ש תמהו. אי בלא התרו בה אפי' ברגילה אינה מפסדת כתובתה ואם התרו בה ועברה על ההתראה אפילו בפעם אחת מפסדת הכתובה."

ובפתי"ש (ס"ק י) כתב שגם הרמ"א מודה בזה לדינא. ומ"מ, הרי להבנת הב"ש והח"מ ברמ"א, אפילו לאחר התראה לא הפסידה כתובתה אלא ברגילה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

עוד יש לעיין, מה מוגדר כחוסר צניעות? האם מדובר בחוסר צניעות לדעת הבעל או בגדרי ההלכה המקלה ביותר? בפשטות, ברור שהולכים אחר גדרי ההלכה המקלים ביותר, וכמו שכתב הגר"מ פיינשטיין זצ"ל בשו"ת אגרות משה (אה"ע ח"א סימן קיד), וד"ל:

"בדבר אישה שאינה רוצה לכסות שיערה בזמן הזה שבעוה"ר רוב נשים אף משומרי תורה מזלזלין בזה אם מחוייב לגרשה, הנה בזה"ז שאין מגרשין בע"כ אין נוגע זה למעשה דבשביל זה לא נתיר לגרשה בע"כ ולא לישא אישה אחרת, וממילא אין נוגע זה גם לענין כתובה דהא יצטרך הבעל ליתן לה כל כך מעות עד שתתמצה לקבל הגט.

ובגוף הדבר כיון שבזה"ז אין להחשיבה פרוצה בזה כיון שהרבה מזלזלות בזה אין להפסידה כתובתה."

לכאורה, גם במקרה שהבעל הגדיר מראש כיצד רוצה שתנהג והיא הסכימה, אין מקום להפסידה כתובתה בגלל זה. ומסתבר שכל זמן שהבעל לא התנה כן בשעת הקידושין לא נחשב אלא כהתראה, ודינה כעוברת על דת יהודית רגילה, וא"כ נראה שלא תפסיד כתובתה בשל כך. שהרי לפי האג"מ הנ"ל אפילו אם מתלבשת בצורה שנוגדת את ההלכה אינה מפסידה כתובתה, אם רוב נשים שומרי תורה מזלזלין בזה, קל וחומר בנידון דידן שיש ויכוח בין הצדדים אם הבגדים שלבשה היו מספיק צנועים. שהרי אף הבעל לא הגדיר את חוסר הצניעות של האישה ברמה שהיא נוגדת את ההלכה לחלוטין. ובפרט שלפי דברי האישה התלבשה לפי מה שהם סיכמו.

משתי הנקודות הנ"ל עולה שהבעל חייב בכתובת אשתו.

טעמים להפסידה כתובה

אלא שיש לכאורה להשיג על הסברות לעיל, המפריכות הלכה זו. בפסקה תחת הכותרת "סירוב הבעל להיבדק בפוליגרף ותוצאות בדיקת האישה" דן עמיתי שליט"א באמינות הצדדים. בעניין זה ביה"ד התרשם כי מדובר בזוג מאד צעיר, ושני הצדדים אינם כנים ודוברי אמת לאמיתה. גם עניין האונס, עליו טענו בהדדיות, מצביע על כך שככל הנראה אלו ואלו דברים לא מדויקים כלל. ככל הנראה "משהו באמצע", אולי היה פיתוי ולא אונס, וכפי שכתב הבעל באופן מפורש בבקשתו מתאריך 06.03.2022, ובניגוד גמור למה שנאמר בדיון שהיא הכריחה אותו.

העולה מהמהלך והמסלול שעבר התיק, ששני הצדדים אמרו או כתבו דברים בהגזמה, וכפי שאמרו חז"ל "עביד איניש דגזים ולא עביד", וה"ה בנ"ד לענ"ד וכפי שיתבאר.

בשעה שהבעל פתח את תיק הגירושין כתב רק בקצרה: אני בן ישיבה תעזרו לי להתגרש כמה שיותר מהר – (לא ציטוט אלא תוכן מה שכתב).

בדיון מיום כ"ג בשבט תשפ"ב (25.01.2022) אמר:

"הבעל: היו תנאים, צניעות, דיבור, מעלילה עלילות, כמעט הרגה אותי. לקחו לי את המעטפות.

ביה"ד: אתה מוכן לשלם את הכתובה או לא.

הבעל: לא, על מה. השאירו אותי בלי שקל. היא חולה. חנקה אותי צעקה עליי, צניעות שלה, היו חוקים עם הרב, הרב ניסה לדבר ולא הצליח.

ביה"ד: אולי סכום מסוים אתה מוכן לשלם?

הבעל: אין לי גם לקחו הכל."

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

בהמשך הדיון הבעל חוזר על דבריו:

"הבעל: בישוב סכסוך היא אמרה לי שלקחו לי את המעטפות של החתונה בסך 100,000 ש"ח. היא חנקה אותי ואני חולה נפשית אני מטופל ואני חוזר בי מההסכם."

האם ניתן לומר שהוא אמין? בדיון הראשון טען הבעל ש"כמעט הרגה אותי" ושהאישה חנקה אותו, אך בדיון בעניין הכתובה כלל לא עלה עניין החניקה עליו טען הבעל. נראה שהבעל מגזים בטענותיו, זאת בנוסף למה שנכתב לעיל על התחמקות הבעל מבדיקת הפוליגרף.

גם בדיון ביום כ"ה באדר ב תשפ"ב (28.03.2022) אמר:

"הבעל: חס ושלום חלילה וחס ויש לי ראש ישיבה (מראה לביה"ד) הם לקחו הכל את המעטפות ורוצים ממני? מאיפה? אני רוצה את השדכן והם ניסו להפיל תיק על עוד חבר מהישיבה, גם הגעתי לביה"ח. (מנופף מסמך) מאיפה יהיה לי כסף לעו"ד?"

אני לא מרגיש טוב בגללם, לקחו לי מעטפות.

הגעתי לביה"ח אבא שלה אומר לי ...

אומרת שמוותרת על הכתובה פתאום חוזרת בה?

לקחו לי מעטפות.

קרה ביניהם משהו בינה לאשר השדכן.

היה לי התקף לב הגעתי לביה"ח.

קח, (מנופף מסמך לביה"ד)

מה זה הדברים האלו? לקחו מעטפות של החתונה."

אלו היו עיקר טענותיו עד שביה"ד אילץ אותו לטעון לגופו של עניין הכתובה.

בדיון מיום כ"ה באדר ב תשפ"ב (28.03.2022) אומר הבעל:

הבעל: באתי להסתפר אם יש שידוך לחץ עליי בכוח, ניסה לדחוף לי שידוך, אמר שיש משהו, מאוד לחץ עליי, שאל את האבא דחף לי והוא ואבא שלי רצו, הקדים לי את החתונה.

ביה"ד: אנסו אותך להתחתן?

הבעל: בכוח. הקדים לי את החתונה. אמא שלי לא רצתה.

התבלטתי.

ביה"ד: למה התלבטת?

הבעל: כי לא ידעתי מה אני מקבל. החתונה בין האחים לבין אמא שלי, בשביל שלום בית עשיתי שאלת רב, עברתי מה שעברתי אמרתי הכל לטובה ניסינו.

ניסתה לפתות אותי בנידה, תפסתי את עצמי התייעצתי עם אמא שלי, היא ידעה, אולי היא ידעה שהיה לה משהו.

ביה"ד: לא ידעת שהיה לה מישהו אחר.

הבעל: לא אמרה לי כלום אמרו שזה שידוך.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ביה"ד: לא הסתובב איתה?

הבעל: כן.

הבעל: הקצור שבר אותי, אמרתי חילול ה'."

חוסר הצניעות לכאורה לא הפריע לו אלא חילול השם. מובן שיש לדון אם זו טענה להפסידה כתובתה על חילול השם.

עכ"פ אמינות אין כאן. הוא עצמו אומר בהמשך דבריו, כשנשאל מתי קנה לאישה בגדים:

"הבעל: אמרתי בשביל שלא יהיה ספק."

דהיינו שקנה לאישה בגדים שככל הנראה היו מתאימים בעיניו.

עמיתי כתב להפסיד לאישה את הכתובה בגין הבושה שבהאשמת האונס, אשר יצאת דוברת שקר בזה בפולגרף, וזה לשונו:

"ואם על בושה כזו שמריבה עמו על עסקי תשמיש מפסידה כתובתה, כש"כ על בושה גדולה פי כמה שמעלילה עליו האשמה חמורה כזו. יתירה מכך, ב"משמעת קולה" הדבר מונע מהבעל לחיות עמה חיי אישות בשל הבושה שתיגרם לו מכך, ונראה דהוא הדין כאשר מעלילה עליו שנהג כלפיה באופן כה חמור, שודאי שהדבר מונע המשך חיי אישות ביניהם, מחשש שתטפול עליו בעתיד אשמה פלילית הנוגעת ליחסי האישות שביניהם."

אולם, גם אם נקבל את הסברא לומר שהאישה גרמה לבעל בושה, הלא התנהלותו של הבעל בביה"ד, האמירה "חנקה אותי", ועוד אמירות נוספות של הבעל, גורמות אף הן בושה מקבילה לאישה.

עניין הבושה שגרמה האישה לבעל במהלך הליכים ביניהם כבר נידון בפד"ר (חלק ז עמוד 108) בפני הדיינים הרה"ג יעקב רוזנטל - אב"ד, עזרא הדאיה, ברוך רקובר זצ"ל. במסקנה (ב) כתבו:

"הוציאה קול על בעלה שעבר עבירה שיש עליה עונש מוות, אם לא עשתה פעולה לגרום לדונו למוות, אין לה דין של עוברת על דת או מורדת ואינה מפסידה כתובתה, ואף אין בזה עילה לחייבה לקבל גט."

והביאו ראייה משו"ת הרשב"א (סימן תקעא) שהובא לעיל:

"אמרת כי מרת ארליגה מתקוטטת על בעלה ר' יונה ומתוך הקטטה שפרצה ויצאה בשוק ואמרה בקול רם לבעלה שהיה מין ושראתה אותו מקלקל עם עבדו ופעם אחת עם בנו ועוד קלקל עם עדים שהיו לה ויצאה לשוק וצעקה על זה בפני גויים וישראלים רבים כו' וגם שכרה גוי אחד לילך לפני השלטון כדי לשרוף בעלה מפני זה כו' הריני חוזר דרך כלל על כל עיקר הדברים שדנו אותה לשלם או להפסידה כתובתה ותחלה אני אומר שאין לדון דין מורדת [...] לפי שאין דין מרד אלא מתשמיש [...] מכל הנ"ל נראה דאישה המוציאה שם רע על בעלה אין זו עילה לחייבה להתגרש, מאחר שאין דינה כעוברת על דת, ואינה כמורדת, וכאמור לעיל."

והקשו בפסק הדין הנ"ל על הרשב"א, כמו שהעלה לעיל עמיתי שליט"א:

"ולכאורה קשה ע"ז מהא דנפסק באה"ע"ז סי' ע"ד ס"ג: ואם היא אסרה כלי שכיניה עליה כדי שלא תשאל מהם או שאסרה על עצמה כלי בעלה שלא תוכל להשאילם כו' תצא בלא כתובה מפני שמיאיתו שם רע בשכניו."

אלא שתירצו וחילקו:

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

"ונראה דשאני התם שהיא נדרה בדבר המקלקל יחסי השכנות ואין בידו להפר שאין זה מדברים שבינו לבינה, ומאחר שאינה הולכת לחכם להתיר נדרה, הרי נשארה עדיין באיסור והשם רע עדיין קיים, משא"כ באישה שהוציאה שם רע ויש אפשרות להכחיש, וכשרוצה אח"כ להשלים אתו יכולה לחזור."

והסיקו:

"...ולפי האמור אין לחייבה בגט מחמת השמצות.

בפרט בענייננו, שהאישה לא טענה זאת אלא בבית דין, ובא כוחה אמר שטענה כן בכדי להסביר לפי דעתה את הגורם שאין בעלה מוכן להשלים אתה, וכי אילו עזב את האישה ההיא, היה מסכים לחזור אליה."

והדברים הללו יפים בהחלט לנידון דידן, ולפיכך לא שייך להפסיד את האישה כתובתה מנימוק זה.

וכן עולה מאוצר הפוסקים (סימן א סעיף י), שכתבו:

"ובתשובת מהרש"ל [...] ומביא תשובת הרשב"א (הנ"ל) [...] באישה שמתקוטטת עם בעלה ויצאה בשוק ואמרה בקול רם על בעלה שהוא מין ושראתה אותו מקלקל בעבדו ובנו וגם שכרה גוי לילך לפני השלטון לשרוף בעלה והשיב הרשב"א שאין עליה דין מורדת להפסיד כתובתה שאין מורדת אלא מתשמיש..."

ועל זה מקשה שם:

"ולמה לא דן את האישה שתצא בלא כתובה כמומרת דמוסר הוי כמומר [...] וכן בספר מאמר מרדכי סימן עה [...] ולא דמי למה שכתב הרמ"א בסימן קט"ו סעיף ד באישה שגזמה לבעלה שתשכור עליו כותים להורגו אם יעשה לה דבר דמקרי עוברת על דת [...] וכל שכן שעשתה מעשה, [...] דהתם שאני שעשתה בלי קטטה עם בעלה וביישוב הדעת הרע שלה מאהבת רשע ערל כמו שמבואר המעשה בהגמ"י [...] מה שאין כן בנידון הרשב"א שעושה מחמת קטטה עם בעלה ומחמת כעס כמו שמבואר בגוף תשובת הרשב"א."

הרי מבואר שאם גורמת לבושה לבעל בגלל אינטרס וסכסוך אינה נקראת עוברת על דת ואינה מפסידה כתובתה, וכפי שהביאו באוצה"פ הנ"ל מדברי הבאר היטב (ס"ק יד) בשם הרא"ם (סימן לג) שכתב במפורש:

"דמקללת יולדיו מחמת שהוא מכה אותה אינה מפסדת כתובה דאין אדם נתפס בשעת צערו ולכן בנ"ד תלוי הדבר הזה אם מה שמסרה ושכרה עדים נעשה ע"י קטטה שהיה לה עם בעלה אין דינה כעוברת על דת."

וכן מצאתי חבל פוסקים שכתבו בסגנון אחד: שו"ת לחם רב (סימן נב), קובץ תשובות הרב אלישיב (חלק ב סימן קעט), שו"ת להורות נתן, והביא שם שכן דעת רע"א, פד"ר (חלק א עמוד 336; חלק ח עמוד 111), פסקי דין רבניים מתוך המאגר המקוון (פס"ד קיב) והרה"ג מ. קאהן בשורת הדין (כרך יז בעמוד קח).

הרי ברור בנידון דידן שהצדדים מתנצחים וטופלים האשמות זה על זה. ברור דלא נחשב כעוברת על דת, ואין בכך נימוק להפסידה כתובתה.

מעבר לכך, לא מסתבר שכאשר אישה תובעת את כתובתה בבית הדין וטוענת את טענותיה, הגם שהן מביישות את הבעל שזו תהיה סיבה להפסידה כתובתה, ולא מסתבר לחלק בין טענות שוא לטענות אמת. בפרט שבנידון דידן לא ברור מי אכן דובר אמת, אם בכלל. וכן כתב עמיתי

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

שליט"א: "אם כי יש להעיר שהאישה העלתה ענין זה רק לאחר שהבעל כבר תבע גירושין, וממילא אפשר שלא ניתן להפסידה כתובתה בשל כך."

לענ"ד חילוק זה שהעלה נכון הוא. נדגיש שהאישה לא הגישה תלונה במשטרה כלפי הבעל, וכן לא העלתה כל תביעה פלילית כנגדו (ולאחר שנמצאת דוברת שקר בפולגרף, גם לא מסתבר שתוכל לעשות כן להבא), אלא כחלק מתביעת הכתובה, בעיצומה של הליך הגירושין. לכן, לענ"ד אין להפסיד לאישה את הכתובה מטעם זה.

בנוסף, עצם העובדה שהאישה הסכימה ללכת לפולגרף כבר אומר משהו. דבר נוסף המחזק את נאמנות האישה, שיש לה מיגו שיכלה לטעון שהיא הייתה בתולה. ואין לדחות ולומר שזה מילתא דעבידא לאיגלוויי, כי מתוך התנהלות הבעל בתיק מסתבר שלא היה מביא עדים, כפי שטען שרוצה עדים ולא הביא, ולא היה מצליח להוכיח את דבריו.

דבר נוסף המחזק את אמינותה על אף האמור לעיל זה תוצאת הבדיקה בעניין הצניעות, שנמצאת בהם דוברת אמת. ואין לדחות ולומר שהשאלות לא היו דווקניות דיים, משום שביה"ד אמר לצדדים בדיון שזה יילקח בחשבון, ולכן יש להתחשב בכך על דרך הפשרה, למרות שיייתכן שמעיקר הדין לא היה ניתן להתחשב בתוצאת הפולגרף.

בנוסף, במהלך הדיונים ביה"ד המליץ לבעל מספר פעמים להתפשר על הסכום שהאישה הציעה בין 20 ל-25 אלף ש"ח, כי אם יתחייב בסופו של יום עלול להתחייב בהוצאות. וכבר הזכירו עמיתי "שבדיון הראשון ניאותרו הצדדים להתפשר על סך של 24,000 ש"ח ואף עשו על כך קנין, ואח"כ חזר בו הבעל, והוסכם בין הצדדים להמשיך להתדיין".

א"כ, בבוא ביה"ד לפסוק גם בדרך של פשרה, לא מסתבר להגדיר את סכום הפשרה באותו סכום שהציעה האישה טרם הדיונים והסיכומים כפסיקה של ביה"ד, ובפרט שהיו לאישה הוצאות דיונים סיכומים והתייצבויות בביה"ד והליכה לפולגרף שטומן בתוכו גם "לך ואבוא אחרריך" וטרח. פשרה מוצעת על מנת לחסוך הליכים משפטיים ואת כל הנ"ל.

וגם אם יש לבעל דין לחלוק, שכן ייתכן שיסיק ביה"ד שהצעתו הראשונית אכן הייתה פשרה ראויה הקרובה לדין, יש להוסיף לסכום הצעה הנ"ל בפסק הדין את המשך התיק בדינא ודיינא שאדם לוקח בחשבון כבואו להתפשר ואת ההוצאות שהיו לאישה עבור הדיונים והפולגרף, על כל פנים לפחות בהתאמה לפסיקת הפשרה.

"ממי יצאו הגירושין"

כתבו עמיתי שליט"א לעיל:

"התרשמותנו הינה שהבעל שהינו בחור ישיבה, שהכיר את האישה בשידוך, נקלע למצב שהקשה עליו ביותר את המשך חיי הנישואין, ולא דווקא בגרמתו. העובדה שלאחר הנישואין התוודע לכך שהאישה ניהלה קשר משמעותי עם אדם אחר קודם להיכרותם היא רק סימפטום, ואף שהמשיך לחיות עם האישה לאחר שגילה שאינה בתולה, לא ניתן להתעלם מפערי ההתנהלות, הן בלבוש, הן באורח החיים, כפי שביה"ד התרשם בעצמו במהלך הדיונים. כל אלו דברים שגרמו לבעל קשיים משמעותיים בחיי הנישואין, וחוסר יכולת ממשית להמשיך יחדיו. מאידך, לא ניתן להתעלם מכך שהבעל הוא זה שעזב את הבית ופתח תיק גירושין עוד קודם לאישה."

איני שותף להתרשמות הנ"ל. כאמור לעיל, הבעל הינו גם חוזר בתשובה ולא נעלמה ממנו העובדה שהאישה אינה חרדית במקורה, וספק רב אם לא ידע שאינה בתולה, ומכל מקום הוכח

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

לעיל שהייתה מחילה. אמנם בביה"ד היו פערים בלבוש, אך אין זה מוכיח שטרם הגירושין האישה לא שמרה על עצמה.

בנוסף, גם אם הדבר נכון שפערי ההתנהלות גרמו לבעל קשיים משמעותיים בחיי הנישואין, לענ"ד אין בכך כדי להפסיד לאישה את כתובתה בנידו"ד, שכן הבעל בעצמו אמר שידע את התנהלות האישה ולא קיבל "חתול בשק", ובכל זאת הסכים להתחתן ולכתוב תוספת כתובה למרות החששות שהיו לו לפני החתונה, שכן במהלך הדיון בתאריך כ"ה באדר ב תשפ"ב (28.03.2022) אמר:

"הבעל: באתי להסתפר אם יש שידוך לחץ עליי בכוח, ניסה לדחוף לי שידוך, אמר שיש משהו, מאוד לחץ עליי, שאל את האבא דחף לי והוא ואבא שלי רצו, הקדים לי את החתונה.

ביה"ד: אנסו אותך להתחתן?

הבעל: בכוח. הקדים לי את החתונה. אמא שלי לא רצתה. התלבטתי.

ביה"ד: למה התלבטת?

הבעל: כי לא ידעתי מה אני מקבל. החתונה בין האחים לבין אמא שלי, בשביל שלום בית עשיתי שאלת רב, עברתי מה שעברתי אמרתי הכל לטובה ניסינו."

הרי שהבעל אומר שהתלבט, ובסופו של יום אף החליט לקחת סיכון, ואיהו אפסיד אנפשיה.

דברים אלו נכונים בפרט לאור דברי האישה בדיון:

"האישה: לא יודעת. אני חזרתי בתשובה לפני שהכרתי אותו, הייתי הרבה גרוע מזה."

וכי הבעל לא ידע זאת מלכתחילה, שהייתה "גרועה" מבחינה דתית לפי דבריה?

יותר נראה להדגיש את הסיפא של דברי עמייתי, כי לא ניתן להתעלם מכך שהבעל הוא זה שעזב את הבית ופתח תיק גירושין עוד קודם לאישה, וא"כ הגירושין יצאו ממנו, וכפי שיוכח לקמן.

כותב הטור (אבן העזר סימן קטו):

"עברה בינה לבינו וידע שהיא עוברת על דת והתרה בה בלא עדים וחזרה ועברה הוא טוען שעברה והיא טוענת שלא עברה או לא התרתה בי אם רצה להוציאה יתן כתובה אחר שתשבע שלא עברה אחר ההתראה שאם תודה שעברה אחר ההתראה אין לה כלום ע"כ."

בפשטות, העולה מדברי הטור שעל הבעל חובת ההוכחה שהאישה עברה על דת. וגם אם הבגדים לא היו צנועים לדעתו, עדיין לא ברור שזו סיבה להפסידה כתובתה.

מעבר לכך, פרט לעובדה שהבעל עזב את הבית, גם במהלך הדיונים מדברי הבעל עצמו עולה שהוא היוזם של הגירושין וממנו יצאו, וכפי שיוכח לקמן.

בדיון הנ"ל אומר הבעל:

"ש: כשעזבת את הבית התכוונת לעזוב אחת לתמיד?

ת: כן.

ש: התכוונת לעזוב אותה לתמיד?

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ת: רציתי להתגרש מפה זה יגמר, עוד ניסינו אולי שלום בית ואז האבא אומר לה לא.

ביה"ד: עזבת בשביל להתגרש?

ת: כן."

הרי שכל התנהלותו הייתה על מנת להתגרש.

גם בסיכומיו כתב:

"ומשם העניינים הסתבכו והאבא חזר בעצמו מס' פעמים ושלה תמגשר [=את המגשר] לנסות להחזיר בינינו אך החלטתי שזה כבר לא מתאים."

"החלטתי שזה כבר לא מתאים", למרות ניסיונו של אבי האישה לשלוח מגשר, זוהי לשונו של הבעל בסיכומיו.

לעומת זה, בדיון הנ"ל אומרת האישה:

"האישה: אם לא היה רוצה גירושין הייתי מאמינה בעצמי שאני יכולה לשנות אותו."

א"כ מלכתחילה הייתה מעוניינת בשלום בית, אלא שהבעל לא שיתף פעולה.

לאור האמור, למרות שתמיד לשני הצדדים יש יד בגירושין, אולם לכאורה ברור שהגירושין יצאו ממנו. ואף שהאישה פתחה בהליך המשפטי בהגשת בקשה ל"ס, הרי זו לאחר שהבעל כבר עזב את הבית במגמה ברורה להתגרש, וכפי שהוכיח סופו שהבעל הוא זה שהגיש את תביעת הגירושין.

לפיכך, לענ"ד בפשטות הבעל חייב בתשלום הכתובה במלואה, ולא הרים את נטל ההוכחה שהאישה אשימה בגירושין או עוברת על דת. אולם בעטיים של הנימוקים לעיל, שבכל זאת יוצרים ספק כלשהו, וייתכן שהספקות מחייבות את האישה להישבע על כנות דבריה לפיכך על מנת לפסוק כפשרה בין הצדדים, ובהתחשב בהוצאות והדיונים שנגרמו לאישה, על הבעל לשלם שני שלישי מהכתובה, דהיינו 48,000 ש"ח.

[יש לציין שיייתכן שאין מקום לשבועה, לפי מה שנכתב לעיל בשם האג"מ שגם אם נניח שלא הלכה כדרישות הבעל אין זה אומר שהיא נחשבת עפ"י הלכה עוברת על דת.]

עובדיה חפץ יעקב – דיין

לאחר שעיינתי בדברים החשובים של עמיתי וחברי שליט"א, דעתי כדעת הגרא"צ גאופטמן שליט"א, לחייב את הבעל לשעבר בכתובה ברף הנמוך בלבד וזאת מהסיבות הבאות:

- א. ממי יצאו הגירושין: אמנם הבעל לשעבר עזב את הבית ואף פתח תיק גירושין, והדעת נוטה שהגירושין יצאו ממנו, אך כפי שנראה בהמשך, עזיבת הבית הייתה עקב טענות מהותיות ביותר, על כן, לא ניתן להסיק שהגירושין יצאו ממנו לחייבו במלוא כתובה.
- ב. כאמור לעיל, התעוררו ספקות לעניין עצם חיוב הבעל לשעבר במלוא הכתובה, ובפרט, שבהסכמתם לבדיקת פולגרף, הצדדים קיבלו בקניין הן לדין להן לפשר, ובמקום שיש ספיקות, יש לעשות פשרה.

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

ג. לעניין הטענה שהאישה לא הייתה בתולה: אמנם העריכו עמיתי, שמאחר שהמשיך לחיות עמה, לכאורה מחל על טענה זאת, אך מצד שני, לא ניתן להתעלם מכך, שבזמן שהצדדים הכירו וכן כשהתחתנו, היה הבעל בחור ישיבה והוא היה בקשר הדוק עם ראש הישיבה, על כן, מסתבר שהקפיד מאד בעניין זה, ולא ידע מכך שלא הייתה בתולה, וייתכן מאד שאם היה יודע מכך, לא היה מתחתן עמה, ואמנם המשיך לחיות עמה ולכאורה מחל על טענת בתולים, אף אם בא עליה פעם אחת נוספת בלבד, אך מאחר שלאחר חודש וחצי בלבד עזב את הבית, ובתוך אותו פרק זמן אף הייתה לא טהורה, וכפי שטענו שני הצדדים כלפי הצד השני לקיום יחסים בזמן היותה נידה, ובפועל, במשך כחודש קיימו יחסים מספר מועט של פעמים עד שהבעל עזב את הבית המשותף, וטענותיו לעזיבת הבית "ולקרע" בין בני הזוג התמקדו בעיקר בהתנהגות דתית לא ראויה ולא מתאימה לבן ישיבה, נראה לי שאמנם אין מקום להפסידה כתובה לגמרי עקב המחילה, אך מצד שני, יש מקום לפשר מחשש למקח טעות.

ד. לעניין ההתנהגות הלא צנועה בפרט בלבוש: אמנם לפי בדיקת הפוליגרף, האישה הלכה בצניעות, ואף ספק אם הייתה התראה וכאמור לעיל, אך מצד שני, ישנן דרגות בצניעות, ואף אם הייתה צנועה לפי רמתה הרוחנית בזמן הנישואין, ייתכן מאד שלפי הרמה הרוחנית של הבעל לשעבר שהיה בחור ישיבה, האישה לא הייתה צנועה. אין ספק שעניין הצניעות היה מאד משמעותי לבעל, ועצם העובדה, שלאחר החתונה הלכו הצדדים לקנות בגדים שיתאימו לרמת הצניעות של הבעל, מוכיחה, שאכן האישה הייתה יותר צנועה לפני החתונה, וייתכן שהייתה מעוניינת לרצות את הבעל שיסכים להתחתן עמה, ולכן הלכה בבגדים צנועים, ומיד לאחר החתונה ירדה ברמת הצניעות באופן משמעותי. כאמור לעיל, ייתכן שלפי רמת הצניעות שאותה דרש הבעל עקב היותו בחור ישיבה, אכן היה בכך חוסר צניעות, ואף הבגדים אותם קנתה האישה ביחד עם הבעל, לא הניחו את דעתו.

על כן, יש כאן מבחינה מסוימת מקח טעות בעצם הנישואין ולאור זאת החליט הבעל לשעבר לאחר זמן קצר בלבד לעזוב את הבית.

ה. התעוררה מחלוקת בין המשפחות לעניין כספי מתנות החתונה, שלדעת משפחת הבעל לשעבר, כל כספי החתונה בסך של כ-100,000 ש"ח, נלקחו על ידי משפחת האישה, ולדעת משפחת האישה, הם שילמו את כל הוצאות החתונה, ולכן לקחו את כל כספי המתנות.

מבלי להיכנס "לגופם של דברים", ישנן שתי ספיקות:

1. לא הוכח שמשפחת האישה שילמה את כל הוצאות החתונה.
2. אף אם משפחת האישה שילמה את כל הוצאות החתונה, לא הוכח שהיה תנאי מראש, שהורי האישה יקבלו את כל מתנות החתונה בתמורה לכל מה ששילמו.

על כן, יש מקום לפשר לטובת הבעל לשעבר יותר מאשר לטובת האישה.

לאור האמור, דעתי כדעת הרה"ג א.צ. גאופטמן שליט"א, לחייב את הבעל לשעבר בסך של

26,000 ש"ח.

אהרן דרשביץ – אב"ד

מדינת ישראל

בתי הדין הרבניים

מסקנה

לדעת הרוב, על הבעל לשעבר לשלם לאישה כפיצוי כתובה, סך של 26,000 ש"ח.
לדעת המיעוט, על הבעל לשעבר לשלם לאישה סך של 48,000 ש"ח.
לאור האמור, הוחלט כדעת הרוב, ועל הבעל לשעבר לשלם לאישה סך של 26,000 ש"ח, ב-
40 תשלומים שווים של 650 ש"ח מידי חודש.

פסק הדין ניתן לפרסום בהשמטת פרטי הזיהוי של הצדדים.

ניתן ביום י"ב במרחשון התשפ"ג (06/11/2022).

הרב אברהם צבי גאופטמן

הרב עובדיה חפץ יעקב

הרב אהרן דרשביץ – אב"ד

עותק זה עשוי להכיל שינויי ותיקוני עריכה